

УДК 342:321

DOI <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i36.1127>*Л. І. Яковлева*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0942-485X>*доктор політичних наук, доцент,**доцент кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій
Державного університету «Одеська політехніка»*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ТЕОРІЯ: У ПОШУКАХ РЕЦЕПТУ ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема визначення фундаментальних теоретичних основ та пошуку прикладного «рецепту» легітимності публічної влади, починаючи із творів М. Вебера посідала важливе місце у дослідженнях політики. Рецепти легітимності пропонували представники різних просторів наукового знання (політичної науки та психології, соціології, економічної теорії, комунікативістики тощо) та парадигм – від біхевіоризму та теорії публічного вибору до інституціоналізму. Одним із основних щодо визначення легітимності публічної влади став інституціональний дискурс. З розвитком інституціональної теорії протягом ХХ століття та перших десятиліть ХХІ століття змінювався дослідницький фокус у визначенні легітимності публічної влади в залежності від «старого» чи «нового» розуміння інститутів. Окреслений період від 20-х років ХХ століття до перших десятиліть ХХІ століття можна назвати «століттям інституціоналізму» у дослідженні легітимності за аналогією зі «століттям націоналізму» (А. Тойнбі).

У сучасних умовах посилюється необхідність інституційного забезпечення легітимності публічної влади. Слід наголосити: «Виходячи з веберіанської концепції легітимності, можна визначити легітимність публічної влади як «визнання» соціального порядку народом, який є, з одного боку, джерелом влади, носієм суверенітету («верховної влади»), а з іншого – її отримувачем через урядування та закріплені правові норми. Легітимність публічної влади встановлюється у процесі соціальної взаємодії з приводу суспільно важливих проблем, які не можна вирішити за допомогою ринкових механізмів; вона гарантується високим рівнем політичної активності та політичної участі громадян» [11].

В основі легітимності публічної влади знаходиться довіра громадян до інститутів. На думку Д. Аджемоглу, яку він висловив у 2021 році, зміцнення інститутів є головним завданням України: «З огляду на те, що Україна проголосила незалежність 30 років тому, але зміни все ще не такі відчутні, як хотілося б, ВВП виріс не надто високо, державні інститути доволі слабкі. Але Україна демонструє доволі помітний прогрес, її економіка змінюється, її інститути набагато сильніші...» [4].

Він також вважає, що запорукою довіри до інститутів стають суди, масмедіа та громадянське суспільство. Визначаючи масмедіа та громадянське суспільство як «інститути легітимності» [12], слід зазначити, що дослідження генези інституціональної теорії напряму пов'язане із вирішенням проблеми легітимності публічної влади. Адже пошуки рецепту легітимності публічної влади, яким було присвячено інституціональні студії, тривають донині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Серед інституціональних досліджень легітимності публічної влади слід відзначити праці представників так званого «старого» інституціоналізму (В. Вільсон, Дж. Брюс, У. Гамільтон, Т. Коул, Г. Картер, К. Фрідріх, Т. Веблен, Дж. Коммонс та У. Мітчелл). Вони зосереджують увагу на державі, бюрократії та її легітимності. У працях представників «нового» інституціоналізму відбувається повернення уваги до інститутів після певного розчарування у евристичних можливостях щодо обґрунтування легітимності з точки зору біхевіоризму та теорії раціонального вибору. Тут слід відзначити праці Б. Ротстайна, Дж. Кембелла, П. Холла, Р. Тейлора, ін. Наголосимо, що сьогодні у фокусі дослідницької уваги інституціоналістів знаходиться не кількість інститутів, а їх «якість»: логіка діяльності (у інституціоналістів раціонального вибору – раціональність) інститутів, яка забезпечує суспільний розвиток, процвітання, багатство. Наприклад, нобелівський лауреат Д. Норт та його дослідницька група наголошує на необхідності інституціоналізації відкритого доступу («Насильство та суспільні порядки» [5]), а Д. Аджемоглу й Дж. Робінсон пишуть про екстрактивні та інклюзивні інститути («Чому нації занепадають») [1]. Визначаючи інклюзивні інститути вони пишуть: «Щоб бути інклюзивними, економічні інститути мають шанувати приватну власність, неупереджену систему права й надання адміністративних послуг для створення конкурентного середовища, у якому люди можуть здійснювати обмін і домовлятися. Має бути також гарантія можливості відкривати новий бізнес і обирати свій кар'єрний шлях» [1, с. 68].

Формулювання мети статті. Мета статті – визначити основні підходи до легітимності публічної влади на різних етапах генези інституціональної теорії.

Виклад основного матеріалу дослідження. У ХХ столітті після Другої світової війни у наукових дослідженнях розпочалася «інституційна революція». Відзначимо: «На початку ХХ ст. політична наука все ще сприймалася як свого роду продовження німецького Staatswissenschaft (державознавства) – вивчення держави, її органів та інститутів, за допомогою яких вона здійснює свої функції. Збагачення цього підходу технократичним емпіризмом і прагнення на його основі вийти за межі юридичних форм не скасовували головного в позиції раннях політологів – розгляду політичного життя, політики як похідної від політичних (державних) інституцій» [8, с. 147]. Цей інституціоналізм був представлений дослідженнями В. Вільсона, Дж. Брюса, Т. Коула, Г. Картера, К. Фрідріха, Т. Веблена, Дж. Коммонса та У. Мітчелла. У якості мейнстріму політичної науки він проіснував до початку 1950-х років. Тільки у 1980-х роках відбувається етап відродження інтересу до інститутів, що закладає фундамент для появи та розвитку «нового» інституціоналізму. У цей час класичний інституціоналізм маркується як «старий», він поступово втрачає вплив та актуальність у науковому дискурсі у зв'язку із «розчаклуванням держави» завдяки системній теорії та появою «нового інституціоналізму» у політичній науці, який позбавив державу монополії на публічну владу.

В американській політологічній традиції було відкинуто «старий інституціоналізм» хвилиною «New Science of Politics» («Нова наука про політику») ще до появи біхевіоризму. Теорія груп А. Бентлі [13] та Д. Трумена [27] призвела до аналітичного поділу інституту на організацію та індивідів, що входять до нього. У праці «Процес державного управління: вивчення суспільних тисків» (1908 р.) А. Бентлі виходить з того, що при аналізі соціально-політичних процесів базовим елементом є не індивід, а група індивідів зі схожими інтересами. Він стверджує: «...суспільство є нічим іншим, як сукупністю груп, які його формують» [13, с. 32]. Вчений наголошує, що всі державні інститути являють собою передусім групи, на рішення і дії яких мають значний вплив інші громадські групи, об'єднані за інтересами, і акцентує увагу на тому, що є неможливим вивчення політичного процесу без урахування участі груп інтересів у ньому. Д. Трумен, продовжуючи ідеї А. Бентлі у праці «Управлінський процес. Політичні інтереси і громадська думка» (1951 р.) визначає суспільство як сукупність взаємодіючих між собою груп (індивідів) з різними інтересами, а політичний процес – як «...процес групової конку-

ренції в боротьбі за владу над розподілом ресурсів» [27, с. 72]. Він зазначає: «Для реалізації своїх інтересів і «розподілу ресурсів» найбільш сприятливим чином групи взаємодіють з різними суспільно-політичними організаціями, що виступають у якості гаранта просування цих інтересів у владних інститутах, що приймають відповідні рішення. У зв'язку з цим держава – це суспільний інститут, який здійснює владний розподіл ресурсів між групами інтересів. Групова конкуренція, яка виникає в процесі боротьби груп інтересів за розподіл ресурсів, сприяє підтримці соціальної рівноваги і здійснює сприятливий вплив на стабільність існуючої політичної системи» [27, с. 120].

Поведінкова революція у соціальних науках, а з нею і розвиток біхевіоризму (1950-1960 рр.) та теорії раціонального вибору (1970-1980 рр.) виокремили індивіда, а не інститути в якості базового політичного актора. Тобто: «Інституції застосовувалися лише у їхньому широкому соціологічному або етнологічному значенні» [2, с. 132].

Однак, на думку К. Байме, «Німецька системна теорія від Лумана до Мюнха була значно менше налаштована проти поняття інституції і у термінології багато у чому продовжувала традицію Вебера – Парсонса» [2, с. 131]. Це, простежується у наступному: «Для М. Вебера інститути – це соціальні утворення, установи, спільноти індивідів, що володіють такими ознаками, як зарахування до співтовариства не на основі бажання індивіда, але внаслідок властивих йому від народження або придбаних в процесі виховання якостей та інших об'єктивних характеристик; наявність раціональних установок, на які зобов'язаний орієнтуватися в своїй поведінці індивід; наявність апарату примусу, що забезпечує за допомогою санкцій відповідність поведінки індивіда прийнятим в співтоваристві звичаям» [8, с. 148].

В якості прикладу можна навести державу, яка є політичною спільнотою. У її центрі знаходиться певна політична структура (бюрократія). У М. Вебера йдеться про бюрократичну державу та «союз», який у певному сенсі протистоїть інституту.

Читаємо у М. Вебера: «Категорія «союз» протистоїть інституту з його раціональними законами подібно до того, як поведінка, заснована на згоді, протистоїть суспільному вчинкові, орієнтованому на раціональну домовленість. До таких союзів М. Вебер відносить традиційну сім'ю, патріархальну політичну спільноту, релігійну громаду та ін. Однак, в дійсності, між союзом та інститутом немає чіткої межі: інституційні дії – це раціонально впорядкована частина союзних дій, а інститут – частково раціонально упорядкований союз» [3]. Відзначимо, що, за Т. Парсонсом, «...інститут – це комплекс рольових інтеграторів стратегічно-структурного значення. Поняття інсти-

туту у Парсонса має досить загальний характер соціальних форм, що, втім, відповідає прагненню Парсонса до всеосяжного огляду соціальних явищ» [7, с. 146].

Там, де інші школи політичної науки вправно намагались уникати поняття «інститут», замінюючи його на поняття «структура», німецький дослідник Н. Луман за нагоди застосовував обидва поняття як синоніми: «Інституції є визначеними часом і предметно, а також соціально узагальненими очікуваннями щодо поведінки, і, як такі, утворюють структуру соціальних систем» [2, с. 131].

Водночас, інститут інтерпретується в якості нормативної та правової основи політики. Саме з таким підходом до інститутів пов'язується подальший ренесанс інституціональної теорії, адже саме вони «відповідають» за ефективність влади, її законність та, додамо – й легітимність.

Поворот у бік інституціоналізму розпочався у 70-ті роки ХХ століття і відбувався у межах декількох наукових традицій. Вони визначили основні напрями у новому інституціоналізмі. Саме новий інституціоналізм почав розроблятися у міцному зв'язку із теоріями модернізації та політичного розвитку. У цей період відбувається рух політичної економії у бік застосування положень системної теорії, що позначається і на теорії легітимності. Зароджується міждисциплінарний підхід щодо використання термінів «інститут», «організація», «інституціоналізм», «інституціоналізація» відносно понять «соціальний порядок», «публічна влада». Чому і як відбувається цей поворот або повернення до інституціоналізму у політичній теорії?

Науковці виокремлюють декілька факторів, що вплинули на відродження інтересу до інституціоналізму, а відповідно, й до політичних інститутів. Наведемо думки Б. Ротстайна [9], Дж. Кембелла [14], П. Холла й Р. Тейлора [18].

По-перше, констатується недостатня «працездатність» висунутих гіпотез щодо пояснення політичних явищ представниками поведінкової концепції, структурного функціоналізму, марксизму та інших.

По-друге, однією із причин, що вплинули на повернення до інституційного підходу у дослідженнях став крах гіпотези конвергенції у політичній науці. Розглянемо це більш детально. Протягом 1950-х і 1960-х років представники теорії модернізації намагались довести, що демократичні та капіталістичні інститути можуть поширюватися успішно в країнах третього світу завдяки технологічним змінам та процесу індустріалізації. Вони стверджували, що демократія та капіталізм стануть альтернативою соціалізму. З часом країни третього світу оберуть шлях модернізації, а демократичні держави Заходу досягнуть конвергенції (А. Степан, ін.) [26].

Позиція модерністів щодо конвергенції розвинутих країн та країн третього світу зазнала кардинальних змін у 70-80-ті рр. І навпаки, у 1970-х роках відбувається поворот до неомарксизму, прихильники якого розробили теорії про те, як капіталістичні інститути відтворюються в короткостроковій перспективі, але в кінцевому підсумку трансформуються в соціалізм у довгостроковій перспективі завдяки силам класової боротьби і структурним суперечностям, що пронизують капіталістичні демократії (Дж. О'Коннор [21], Н. Пулантзас [23]).

Дослідники порівняльної політики другого і третього покоління виявили стійкі відмінності в класовій структурі та політичній мобілізації країн, що розвиваються, замість конвергенції (Г. Еспінг-Андерсен [17]). Вони вказували, що виявлені відмінності (біхевіористські показники) не є відхиленнями або випадковостями.

На початку 1980-х років ці концепції були дискредитовані як світовими подіями, так і внутрішньою логікою розвитку політичної науки. Поширювалось усвідомлення того, що існують значні інституційні відмінності не тільки між країнами третього світу та капіталістичними країнами, але й між розвиненими капіталістичними країнами, і ці відмінності мають значення для їх розвитку. Таке бачення тісно пов'язане з веберіанським ренесансом у політичній науці.

Представники політичної науки пов'язують появу нового інституціоналізму з дослідженнями американських вчених Д. Марча та Й. Олсена, які у 1984 році заявили про відкриття «нових інститутів» у своїй праці «Новий інституціоналізм: організаційні чинники в політичному житті» [19]. Як вказували автори, «...пожвавлення зацікавленості інституціями є сукупним наслідком сучасної трансформації соціальних інститутів» [19, с. 734].

В економічній теорії засновником нового інституціоналізму вважається Р. Коаз, який опублікував у 1937 році статтю «Теорія фірми» [15]. Представники соціологічної науки вважають, що неінституціоналізм розпочався з опублікування двох наукових статей «Інституціоналізовані організації: формальна структура як міф та ритуал» [20] Дж. Мейера та Б. Роуена у 1977 році та «Ще раз про «залізну клітку»: інституціональний ізоформізм і колективна раціональність в організаційних полях» у 1983 році П. Дімаджіо та У. Пауелла [16]. Як зазначає Дж. Хасс: «З цих статей виросла ціла школа соціологічної думки, яка кинула виклик економічній теорії, теорії організації та навіть політичній соціології» [10, с. 112].

Мається на увазі те, що «новий інституціоналізм» атакував опонентів по усіх напрямках. Зокрема, представниця нового інституціоналізму Т. Скочпол [25] «...протиставила свій новий інституційний підхід плюралістичній, структур-

но-функціоналістській та марксистській літературі, яка домінувала в період 1950-60-х років. Д. Марч і Й. Олсен – контекстуалізму, редукціонізму, утилітаризму, інструменталізму й функціоналізму того ж періоду. Теоретики раціонального вибору, наприклад, П. Ордешук, визначили новий інституціоналізм як спробу рекомбінації біхевіористського дослідження з більш традиційним предметом політичної науки – інститутами» [8, с. 9].

Слід відзначити, що незважаючи на загальне теоретичне коріння в різних науках (передусім – в економіці, соціології, політичній науці), новим інтелектуальним течіям неoinституціоналістської думки доводилося змагатися. Найбільш показово та повчальною була дискусія між представниками економічної й політичної наук, адже для кожної з них поняття «старий» інституціоналізм означав різні речі. Для економістів – це, в першу чергу, К. Маркс, Т. Веблен, Д. Коммонс, К. Поланьї і Дж. К. Гелбрейт, – ринкові теорії й організації фірми. Для представників політичної науки – це традиція вивчення діяльності окремих політичних інститутів, з якої і виросла політична наука в кінці XIX – на початку XX ст. («історичний інституціоналізм»), а з іншого боку – це роботи П. Дімаджіо і У. Пауелл, які виокремили соціологічний напрям у новому інституціоналізмі.

Як бачимо, повернення до інституціоналізму відбувалося в межах різних наукових традицій, що започаткували декілька різних напрямків у новому інституціоналізмі.

Одним із перших зацікавився питанням різноманітності нового інституціоналізму Г. Пітерс. Однак, проаналізувавши різні напрямки, дослідник дійшов висновку, що говорити про інституціоналізм можливо в однині, оскільки «...перше і фундаментальна спільна риса всіх підходів – це їх наголос на важливості інститутів» [22, с. 142].

Д. Марч та Й. Олсен також наголошують на значенні інститутів як ключової характеристики інституціоналізму і розглядають його як неподільну єдність. Вони відзначають, що багато десятиліть в політичній науці домінували моделі, які не розглядали інститути як значимий чинник політичних процесів, а пояснювали його у соціальному контексті, редукуючи до індивідуальних інтересів.

Водночас слід погодитись із тим, що: «...за цією схожістю – «інститути мають значення» – ховаються настільки глибокі відмінності, що багато авторів схильні говорити про різні види «інституціоналізму»» [6, с. 41].

Дослідники відзначають, що вже «у перше десятиліття розпізнали себе основні традиції або різновиди нового інституціоналізму – історичний інституціоналізм, інституціоналізм раціонального вибору та last but not least соціологічний інституціоналізм, що супроводжуються дескриптивною,

порівняльною, організаційною версіями інституційного підходу» [8, с. 148].

Завершення цього періоду пов'язують з презентацією у 1994 році доповіді П. Холла та Р. Тейлора «Що таке інституціоналізм сьогодні?» на щорічній конференції «Американської асоціації політичної науки» у Мерілендському університеті. У цій доповіді вони зазначили: «...за останні п'ятнадцять років з'явилися як мінімум три різних аналітичних підходи, кожен з яких називає себе новим інституціоналізмом» [18]. Вчені виокремили три напрямки нового інституціоналізму: історичний інституціоналізм, інституціоналізм раціонального вибору і соціологічний інституціоналізм. Ця класифікація залишається актуальною та загальноприйнятною й сьогодні. Натомість, з часом дана типологія доповнюється новими видами, що теж викликає дискусії. Йдеться про «дискурсивний інституціоналізм» (В. Шмідт [24]). Слід зазначити, що дискурсивний інституціоналізм сприймався як конструктивістська версія неoinституціоналізму, однак згодом став розглядатися як самостійний теоретичний напрям.

У результаті розвитку нового інституціоналізму поступово виокремлювались такі його види, як історичний інституціоналізм, інституціоналізм раціонального вибору, соціологічний та дискурсивний. Кожний з них запропонував власне бачення інститутів, які визначають легітимність публічної влади. Від залежності інституційного дизайну кожної країни від «пройденого шляху» до поняття «міжінституційної взаємодії» [28].

Висновки. Підбиваючи підсумки дослідження інституціональної теорії щодо рецепту легітимності публічної влади, слід зазначити наступне. По-перше, внесок інституціоналізму у теорію легітимності полягає в акцентуванні як на ролі держави та бюрократії (класичний інституціоналізм) так і у зосередженні уваги на інших інститутах та організаціях – від масмедіа до фінансів. Інституціоналізм дозволяє визначити легітимність не якогось окремого інституту чи політичного лідера, а легітимність політичного порядку.

По-друге, генеза інституціоналізму пов'язується із включенням до поля аналізу різних інститутів та організацій, визначенні оптимального інституційного дизайну для легітимності публічної влади.

По-третє, кожен із напрямків нового інституціоналізму пропонує власну візію легітимності публічної влади: історичний інституціоналізм наголошує на залежності від пройденого шляху, інституціоналізм раціонального вибору – на опортуністичній поведінці та пошуку ренти, а соціологічний інституціоналізм визначає важливість міжінституційної взаємодії задля суспільного блага

Література

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають? Походження влади, багатства і бідності / пер. Олександр Дем'янух. Київ: Наш Формат, 2016. 440 с.
2. Байме К. Політичні теорії сучасності / пер. з нім. Култаєвої та М.Бойченка. Київ: Стило, 2008. 396 с.
3. Вебер М. Хозяйство и общество: очерки понимающей социологии [Текст]: в 4 т. / пер. с нем.; сост., общ. ред. и предисл. Л. Г. Ионина; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». Москва: Изд. дом Высшей школы экономики, 2016. Т. I. Социология. 445 с.
4. Куди котиться світ. Інтерв'ю НВ із співавтором бестселера Чому нації занепадають. NV.ua. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/rf-zayavilashcho-ssha-visilayut-55-rosiyskih-diplomativ-ostanninovini-50192685.html>
5. Норт Д., Волліс Д., Вайнгест Б. Насильство та суспільні порядки. Основні чинники які вплинули на хід історії. Київ: Наш формат, 2017. 352 с.
6. Панов П.В. Институционализм(ы): объяснительные модели и причинность. *Политические исследования*. 2015. № 3. С. 39-55.
7. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики / Пер. з англ. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 549 с.
8. Патрушев С.В. Институционализм в политической науке: этапы, течения, идеи, проблемы. *Политическая наука*. 2001. №2. С. 146-186.
9. Ротстайн Б. Политические институты: общие проблемы. *Политическая наука. Новые направления*. Под ред. Р.И. Гудина и Х.-Д. Клингемана. Москва, 1999. С. 149-180.
10. Хасс Дж. Социологический неинституционализм и анализ организаций (предисловие к разделу «Классика теории организации»). *Вестник С. Петербургского ун-та. Серия Менеджмент*. 2007. №3. С. 112-125.
11. Яковлева Л. І. Від соціального порядку до публічної влади: організаційні, інституційні та комунікативні засади легітимності. *Політикус: науковий журнал*. 2019. Випуск. 4 С. 10-16.
12. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації: монографія. Одеса: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 325 с.
13. Bentley A. The Process of Government. Cambridge, MA and London, England: Harvard University Press, 2013. 501 p.
14. Campbell J. L. Institutional reproduction and change. *The Oxford Handbook of Comparative Institutional Analysis*. Oxford: Oxford University Press, 2010. P. 87-116. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.465.1572&rep=rep1&type=pdf>
15. Coase R. H. The Nature of the Firm. *The Economist*. 1937. Vol.4. Iss.16. P. 386-405. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0335.1937.tb00002.x>
16. DiMaggio P. J., Powell W. W. The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*. 1983. Vol. 48. No. 2. P. 147-160. URL: <https://www.jstor.org/stable/2095101>
17. Esping-Andersen G. The three worlds of welfare capitalism. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1990. 264 p.
18. Hall P. A., Taylor R. C. R. Political science and the three new institutionalisms. *MPIfG Discussion Paper*. 1996 No. 96/6. URL: <http://hdl.handle.net/10419/43185>
19. March J.G., Olsen J.P. The new institutionalism: Organizational factors in political life. *The American Political Science Review*. 1984. Vol. 78. № 3. P. 734-749. URL: <https://www.jstor.org/stable/1961840>
20. Meyer J., Rowan B. Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology*, 1977. Vol. 83. No. 2, 1977. P. 340-363.
21. O'Connor J. R. The Fiscal Crisis of the State. New York: St. Martin's Press, 1973. 276 p.
22. Peters G. Institutional Theory in Political Science. The New Institutionalism. London: Bloomsbury Publishing, 2012. 232 p.
23. Poulantzas N. Fascism and Dictatorship. London: Verso, 1979. 368 p. URL: http://ouleft.org/wp-content/uploads/Fascism-and-Dictatorship_poulantzas.pdf
24. Schmidt V.A. Discursive institutionalism: The explanatory power of ideas and discourse. *Annual review of political science*. 2008. Vol. 11. No 1. P. 303-326.
25. Skocpol T. States and social revolutions. Cambridge.: Cambridge University Press, 1979. 421 p. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511815805>
26. Stepan A., Skach C. Constitutional Frameworks and Democratic Consolidation: Parliamentarianism versus Presidentialism. *World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. Vol. 46, No. 1. P. 1-22. URL: <https://www.jstor.org/stable/2950664>
27. Truman D.B. The Governmental Process. Political Interests and Public Opinion. New York: Alfred A. Knopf, 1981. 576 p.
28. Yakovleva L., Yakovlev D. Institutional interaction and political choice in a transitional society. What role for the social sciences. *Nationalism and Ethnic Politics*. 2020. No 2(4). P. 582-608.

Анотація

Яковлева Л. І. Институціональна теорія: у пошуках рецепту легітимності публічної влади. – Стаття.

У статті визначено основні підходи до легітимності публічної влади з точки зору институціональної теорії. Відзначено, що відносно формування теорії легітимності публічної влади, розвиток институціональної теорії пройшов декілька етапів. Вони пов'язані із розширенням дослідницького поля институціоналістів. Від зосередження уваги на державі та бюрократії на початковому етапі (класичний институціоналізм), представники институціональної теорії перейшли до дослідження легітимності соціального та політичного порядку («старий» институціоналізм) й визначення оптимального институційного дизайну та забезпечення ефективної міжінституційної взаємодії («новий» институціоналізм). Відродження інтересу до институційного виміру політики, институційних основ легітимності публічної влади пов'язується із кризою біхевіоризму та теорії раціонального вибору. Відзначено, що увага институціоналістів до держави та бюрократії (відповідно до веберіанської традиції) дозволила визначити умови легальності та легітимності для функціонування державної влади. У подальшому, институціоналізм суттєво розширив власне дослідницьке поле, включаючи

ючи інтерес до інституту масмедіа, політичних партій, інституціоналізації громадянського суспільства тощо. Інституціональний підхід визначає легітимність не лише окремих політичних діячів чи інститутів, а легітимність соціального та політичного порядку. Генеза інституціональної теорії щодо проблеми легітимності пов'язується із переходом від проблеми «легітимності політичних інститутів» до визначення «інститутів легітимності». Інституціоналісти говорять про інститути та організації у забезпеченні легітимності публічної влади, визначають оптимальний інституційний дизайн тощо. Серед актуальних напрямків нового інституціоналізму відзначено наступні візії рецептів легітимності публічної влади. Для історичного інституціоналізму це залежність від пройденого шляху, для інституціоналізму раціонального вибору опортуністична поведінка та пошук ренти, а соціологічний інституціоналізм наголошує на важливості міжінституційної взаємодії задля суспільного блага.

Ключові слова: інституціоналізм, легітимність, публічна влада, історичний інституціоналізм, соціологічний інституціоналізм, інституціоналізм раціонального вибору.

Summary

Yakovleva L. I. Institutional theory: in search of the recipe of legitimacy of public power. – Article.

The article identifies the main approaches to the legitimacy of public power in terms of institutional theory. It has been noted that regarding the formation of the theory of legitimacy of public power, the development of institutional theory has gone through several stages. They are related to the expansion of the research field of institutionalists. From focusing on the state and bureaucracy at the initial stage (classical institutionalism),

the representatives of institutional theory shifted to the study of the legitimacy of social and political order ("old" institutionalism) and the definition of optimal institutional design and effective interinstitutional interaction ("new" institutionalism). The resurgence of interest in the institutional dimension of politics and the institutional foundations of the legitimacy of public power is associated with the crisis of behaviorism and the theory of rational choice. It has been noted that the attention of institutionalists to the state and bureaucracy (according to the Weberian tradition) has allowed determining the conditions of legality and legitimacy for the functioning of state power. In the future, institutionalism has significantly expanded its research field, including interest in the institution of mass media, political parties, the institutionalization of civil society, etc. The institutional approach determines the legitimacy not only of individual politicians or institutions but also the legitimacy of the social and political order. The genesis of institutional theory on the problem of legitimacy is linked to the transition from the problem of "the legitimacy of political institutions" to the definition of "institutions of legitimacy." Institutionalists speak about institutions and organizations in ensuring the legitimacy of public power and determine the optimal institutional design, etc. The following visions of the recipes for the legitimacy of public power are among the current trends of "new" institutionalism. For historical institutionalism, it is a dependence on the traveled path; for institutionalism of rational choice, it is opportunistic behavior and the search for rent; sociological institutionalism emphasizes the importance of interinstitutional cooperation for the public good.

Key words: institutionalism, legitimacy, public power, historical institutionalism, sociological institutionalism, institutionalism of rational choice.